

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő, Fűvészkert utca 1080.</p>
--	---	--

Előfizetési felhívás a Debreczeni Protestáns Lap 3-dik évfolyamára.

Lapunk az 1883-dik esztendővel 3-dik évfolyamát kezdi meg.

Czélunk ez évfolyam tárczájában megkezdni, a tiszántuli ref. egyházkerület történetére vonatkozó legrégebb adatoknak közlését, az illető jegyzőkönyvek alapján; hogy ekképen lapunk ne csak a jelennek szószólója, magyar ref. egyházunk és protestáns tanügyünk jelen érdekeinek képviselője, hanem egyszersmind egyházi életünk multjának, legalább részben, egy egyházkerületben kifejlődött képét, rendszeres folyamatát is tárja fel előttünk, a mint ezen egyházi életmenetét, a tiszántuli ref. egyházkerület levéltárában található okmányokból megalkothatjuk. Ez a tárczarovat tehát ugy egyháztörténelmi, mint egyházjogi elvek tekintetében is kell, hogy érdekekkel birjon ref. hitfelekezetünk tagjaira.

És hogy lapunk ezen kitűzött czélnak annál inkább megfelelhessen, vagy terjedelmét szándékozunk megnövelni, ugy hogy minden hóban mi is adjunk legalább 4 és 1/2 ivet; vagy pedig heti lappá változtatjuk azt át.

Ez azonban csak akkor lesz lehetséges és kivihető, ha kellő pártfogoltásban részesülünk; kérjük a protestáns olvasó közönséget, főleg a tiszántuli ref. egyházkerület kebelében a lelkipásztor és tanító urakat, - miután meggyőződésünk szerint a tárczarovatban tervezett hiteles

adatoknak minden egyház levéltárában helyet kell foglalni — hogy e nemes irányu vállalatot támogatni sziveskedjenek.

Az előfizetési ár ily módozatok mellett is csak a régi marad; egész évre 4 frt, félévre a folytatás feltétele mellett 2 frt. Az előfizetési díjakat Fűvészkert-utca 1080. szám alatt a kiadó hivatalhoz kérjük küldetni; a lap szellemi részét illető küldemények pedig N.-Péterfia-utca 348. sz. a. intézendők.

Végezetre kérjük a megrendeléseket kellő időben jelezni, hogy a nyomtatandó példányok iránt tájékozva lehessünk.

Debreczen, 1882. Deczember 14.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.**
Szerkesztőtársak: **Békési Gyula.**
Géresi Kálmán.

Karácson ünnepén.

A keresztyén világ, Megváltójának születési örömműnöpét üli, ki által az emberiségre a lelkiszabadság napja derült fel, békességet hozva a föld népének s kibékítve egymással a földet és eget, megszüntetve azon nagy távolságot, melyben addig érezte és gondolta magát a halandó a nagy mindenség urához, mert Isten fiaivá, egymás testvéreivé lettünk az Urban, ki érettünk született, működött, tanított, majd szenvedett és dicsőségesen feltámadott. E hitben, kétségtelen tudatban és meggyőződésben boldog a ker. anyaszentegyház; annak áldó hatásait érezzük és tapasztaljuk ugy egyházi mint társadalmi életünk minden mozzanatában és eredményeiben.

Ezen karácsoni örömmünk mintegy fokozódik jelenben, ha a magyarországi ref. egyház jelen állapotára tekintünk, midőn tehát az eddig csak névleg élt egyesülés erős érzete és tudata, önmagunk által alkotott törvények erejével

szentesítve és biztosítva lett; midőn az eddig mondhatni különválva élt 5 egyházkerület — külön érdekektől vezéreltetve — intézte és kormányozta az egyházi és iskolai ügyeket, a nélkül hogy lett volna igen sokszor egy közös vezéreszme vagy megállapított irányelv, mely a működést czélszerűen összpontosította s eképen az eredményt biztosíthatta volna

Erősen halljuk korunkban hangsúlyozni, hogy az egyesülés, a társulás a fő minden téren, mert egyesült erővel lehet csak biztos eredményekhez jutni el. És a magyarországi ref. egyház oly sokára értette meg ezt, pedig mily nagy szüksége van, hogy számba vegye erőit, szellemi és anyagi tőkét, ha megakar maradni a különböző ellenhatású elemek között, melyek közé beékelve van s melyekkel szemben folytonos harcz és küzdelem lesz bizonyára feladata.

Nagy mértékben nehezíti a régi megszokott állapotokból a kibontakozást és az egyesült erővel kifejtendő czélzatos működést, a ref. egyház 5 egyházkerülete részéről azon körülmény is, hogy az eddig teljesen különválás hozott létre oly intézményeket, melyeken igaz ragaszkodással méltán csügg a jelen kor nemzedéke, miután azoknak oly boldogító hatását érezték és tapasztalták; de ha számot vetnek majd szellemi s anyagi erőikkel, a jövő feladatával, mely nehéz és súlyos teendőket szab elé: be kell látniok, hogy talán felesleges költségeket és kiadásokat is tesznek, melyeknek egy részét okos gazdálkodás által megtakaríthatják s egy más czélra talán szintoly szükséges és nélkülözhetlenre használhatják fel. Mert épen abban áll sokszoros és felülmulhatatlan előnye az egyesülésnek, hogy a társulati tagok megosztva a terheket, közös erővel többet tehetnek és eszközölhetnek ki, mint míg az egyesek önmagukra voltak hagyatva; sőt most már olyan czélokra is áldozhatnak, melyekre az előtt távolról sem gondolhattak.

A magyarországi ref. egyházra most az egyesülés ezen első korszakában különösen két fő teendő vár gyors megoldásra s e teendőknek tárgyaiért lelkesülni s áldozattételeket hozni elengedhetlen kötelessége. — Mindkét teendőt maga az országos zsinat jelölte meg s az irányelv és eszme, melyet képviselnek, az egyetemes egyház közös szükségeinek érzetéből, az egyház szivéből nőtt ki s kíván kielégítettést.

Egyik az országos közalap megteremtése, melynek rendeltetése: egyházunk megerősítésére és fejlődésére szolgáló azon czélok elősegélése és gyámolítása, melyeket az egyes egyházközségek, egyházmegyék és egyházkerületek saját erejükből teljesíteni nem képesek; s oly ügyek előbbre vitele, melyek az egyetemes egyháznak kiváló érdekeit képezik és csak egyesített erő által érhetőek el. A törvény csak annyit kíván, hogy minden családfő

vagyoni és kereseti viszonyához képest fizessen e nemes czélra bizonyos évi járulékot, mely legalább is megfelelő legyen azon érték egy ezredrészének, melyet a család évi fentartására igényel. Mily jelentékeny tőke fog ebből néhány év alatt létre jönni, ha buzgósággal és lelkesültséggel karolják fel ez ügyet, a lelkipásztorok és a gyülekezetek áldozatkész tagjai. Mennyire képesítve lesz ez által az egyház, az oly szegény egyházközségek felsegélésére, melyek önerejükből fen nem állhatnak; templomokat, iskolákat építtethet, a csekély díjazású lelkészeket segélyezheti, a missiókat, utazó lelkipásztorok intézményeit gyámolíthatja és szervezheti s az elaggott, hivatalra képtelenné vált lelkészek özvegyeinek s árváinak számára nyugdíjintézetet alkothat. Mily szent és magasztos czélok, ki tagadhatná meg azoktól filléreit!!

Másik teendő: iskolaügyünk rendezése. Ismeretes e lapok tisztelt olvasói előtt, hogy az országos zsinat megalkotta a köznevelési és oktatási szervezetet is, a melyet szabályozó törvények az egyházalkotmányi és egyházi törvénykezésekkel együtt királyi megerősítés alá terjesztettek fel; de azok a királyi szentesítést nem nyerhetvén meg, az országos zsinat ezen iskolai törvényeket, annak kijelentése mellett, hogy különben is a magyarországi ref. egyháznak iskolaügyben teljes autonómiaja van: a konventhez tette át foganatosítás végett; s ugyancsak a zsinat belátva szükségét annak, hogy a magyarországi ref. egyháznak egy magasabb tanintézetre mulhatlan szüksége van, tehát azt is ki-mondotta, hogy egy teljes bölcsészeti és természettudományi, valamint theologiai teljes fakultás alapíttassék, melyben a lelkészek és középtanodái tanárok képezthessenek; e végre az egyetemes konventet bizta meg, hogy az egyházkerületeket e czélra felhiva, véleményüket meghallgatva, a nevezett fakultások létesítésére a kellő lépéseket megtegye és e tárgyban a zsinat elébe kimerítő javaslatot terjesszen.

Tehát nagy feladat várokozik a magyarországi ref. egyházra: az iskolaügynek teljes rendezése. És ez természetes folyománya eddigi életműködésének; mert ha a ref. egyházban az alsó és felső iskolák mint a vallás szabad gyakorlatának jogával lényeges kapcsolatban álló intézmények s az egyház önfentartásának eszközei, mindenestől az egyház testéhez tartoznak s attól elválaszthatlanok: akkor önként következik, hogy ha már az alap, az egyház teste, melyhez növe és forrva vannak az iskolák, teljesen biztosítva és törvényekkel szabályozva van: annak vérsatornái a tanintézetek szintén szabályoztassanak, nehogy kóroanyagokat szállítsanak a sziverekbe s betegessé tegyék az egész organismust.

Eddigelé a magyarországi prot. egyház, a nevelés és oktatás terén, mint zászlóvivő szerepelt, mert aránylag a

többi hitfelekezetekkel szemben legtöbb áldozatot hozott a köznevelés oltárára, és tanügyrendezés terén eltalálta a helyes irányt, nem nagy költséggel és apparatussal, de annyival több lelkesültséggel, okos számításal és bölcseséggel. Erre volna most is szüksége, az okos gazdálkodás és bölcs tapintat útján haladni, megfigyelni és észlelni, hogy mi a sürgős és halaszthatlan teendő és csak addig terjeszkedni az erővel, a meddig azok bővségesek és elegendők, s ott hol szükségét nem pótol, vagy éppen felesleges az erőket forgácsolni: tanácsosabb lesz a vitorlákat összehuzva más irányba működni és használni fel, az a nélkül is nagyon igénybe vett szellemi és anyagi erőket.

Régóta érezzük szomoruan és fájdalmasan, hogy felsőbb tanügyünk csak sinlődik, középiskoláink vergődnek a mindig változó tantervek süppedékes talaján; nincs önálló bölcsészeti szak egyetlen főiskolánknál sem, mely pedig volna egyedüli alapja és biztosítéka a valódi tudományos szellemnek és jellemnek, nincs határozott elve és iránya középiskolai oktatásunknak, csak czéltalanul bolyong és csavarog igen sokszor a tanítás nemes és ősz folyama, melynek pedig biztos és határozott mederben kellene futását végezni. Ezeknek megteremtésén kell tehát most már a magyar ref. egyháznak összes erejével közreműködni.

Jézusunk az ő élete, működése és váltság halála következtében, főleg a szegénység és bűnösség terheit, a sötétség és tudatlanság nehéz ködeit oszlatta szét és enyhítette; s ezért lett ő a világ, a bűnös emberiség megváltója: mi is ha hű követői kívánunk lenni, a szeretet és igazság ama szép erényeit kell hogy gyakoroljuk; oszlaszuk a nyomort, szenvedést és bajt az országos közalap megteremtése által, terjesszük a fölvilágosodást, lelki szabadságot iskolaügyünk bölcs és okos berendezése által. E nemes gondolatok és eszmék hatása alatt, a cselekvésre felkészülve, ünnepeljük méltólag megváltó Jézusunk születési örömnepét.

Tóth Sámuel.

Konventi tagok választásának kérdéséhez.

Fejes István ur, e lapok legközelebbi számában a konventi tagok választásának módjáról szólva, felhívott, hogy e tárgyban mint volt zsinati jegyző nyilatkozzam; miképen történhetett az a szerkesztése hiba, mely az alkotott és már megerősítést nyert egyházi törvények 53. §-a f) pontjában előfordul, mely is azt tartalmazza, hogy az egyházkerületi közgyűlés „a püspök, főgondnok, konventi tagok, egyházkerületi tanácsbírák és jegyzők választására nézve intézkedik; levéltárnokot, pénztárnokot, ügyvédet, számvevőt s minden más egyházkerületi hivatalnokot választ.”

Fejes István barátom előadása teljesen hű és igaz a történeti valósághoz, a mint ezen ügynek tárgyalása ugy a

konventi, mint a zsinati tanácskozásokban történt és lefolyt. Csak egyetlen mozzanat és körülmény került ki — az én tudomásom szerint — ez ügy folyamában a figyelmét.

Ugyanis midőn 1881. nov. 7-én tárgyalatott az alkotmányos tervezetből az egyházkerületi gyűlés jog- és hatáskörét körülíró 55. §., annak f) pontjába, az elnökség egyik tagjának indítványára tétetett be, hogy a jegyzők szavak után igtattassék be „és a konventi tagok”, tehát hogy azok választására nézve is intézkedik az egyházkerületi közgyűlés. Én ott azonnal felszólaltam, azt kérdező, hogy nem fog-e az bizonyos félreértésre szolgáltatni később okot a konventi tagok választására nézve; feleletül a legilletékesebb helyről azt nyertem, hogy ha az egyházkerületi gyűlésnek van fentartva intézkedni a konventi tagok választásáról, az éppen nem zárja ki azt, hogy aképen intézkedjék, miszerint maga a közgyűlés válassza azokat. E magyarázaton annyival inkább megnyugodtam, mert szerintem a konventi tagok választását nem ezen §. f) pontja, hanem egy későbbi a most már 56. §. határozza meg. Ennek következtében, midőn 1881. nov. 16-án az egyházalkotmányt szorosán meghatározó §-ok 2-odszor felolvastattak és végleg megállapítottaknak mondattak ki: én mint az összeállítással megbízott jegyző az f) pontot a következőleg szerkesztettem és olvastam fel: „A püspök, főgondnok, egyházkerületi tanácsbírák, jegyzők és konventi tagok választására nézve intézkedik; levéltárnokot, pénztárnokot, ügyvédet, számvevőt s minden más egyházkerületi hivatalnokot választ az egyházkerületi közgyűlés.” Közbeszólás: talán a konventi tagokat előbb tehetnők! Helyes. Elfogadtatik. — Ugyanakkor felemlített az is, hogy a zsinati képviselők választásáról is szólni kellene ezen f) pontban, de az csak elhangzott, határozat nem mondatott ki. A zsinati jegyzőkönyvek és naplók, és saját tudomásom után ezeket kellett elmondanom a tárgyra nézve némi felvilágosításul.

Én is azon erős meggyőződésben vagyok, mint tisztelt barátom, hogy miként a konventeken, ugy a zsinat alatt is, senki sem volt azon gondolatban, legalább a kik e tárggyal foglalkoztak és ahoz szólottak, hogy a konventi képviselőket az egyes presbyteriumok válasszák; de meg nézetem szerint maga a zsinat meg is oldotta e kérdést és nyilatkozott a tekintetben, hogy kiknek lehet és kell a konventi tagokat választani? Ugyanis midőn szeptemberi üléséből 308. sz. a. felhívta az egyházkerületeket a konventi képviselők megválasztására az alkotmányi törvények 56. §-a értelmében, és egyszersmint felkérte a zsinat világi elnökét aképen intézkedni, hogy a konvent még ez év őszén összeüljön: ez által hallgatólagosan kijelentette, hogy csak is egyházkerületi gyűlések választhatják azokat meg, mert ha az egyes egyházközségek presbyteriumai lettek volna a választásra jogosítottak, akkor annak oly rövid idő alatt megalakulhatásáról szólni szinte lehetlenség lett volna; de meg a zsinathoz már be is volt jelentve, hogy egy egyházkerület, t. i. az erdélyi, megválasztotta konventi képviselőit még pedig az egyházkerületi gyűlés által, melyre van czélzás a 308. számú határozat azon kifejezésében, hogy „ha még nem tették volna az egyházkerületek válasszák meg a konventi képviselőket,” tehát ha nem intentiója szerint történt volna a tagok választása: bizonyára utasításul adja

az erdélyi egyházkerületnek is, hogy a konventi tagokat pedig ne közgyűlésileg, hanem az egyes egyházközségek presbyteriumai által választassa meg.

Végezetre szerintem teljesen megnyugtató is lehet az egyház egyetemére nézve, a konventi tagoknak az egyházkerületi gyűlések által választása; több alkalmuk lehet az azokat alkotó elemeknek meggyőződést szerezni arról, hogy kik valójában méltók a konventi tagságra mint a távoleső egyes egyházak presbyteriumainak; de meg hiszen az egyes presbyteriumok jobbjára majd mindnyájan befolytak már azon tagoknak választásába, kik az egyházkerületi gyűlésnek szavazattal bíró tagjai, tehát közvetve csakugyan választói a konventi tagoknak. — Végre nem tekintve azon nehézségekre, melyekkel ezen választás járna, a midőn meglehet a népesebb egyházkerületekben évekig elhúzódhatnának az ily választásokra a szavazások: czélszerűség tekintetéből is az egyházkerületi gyűlések jog- és hatáskörébe tartozik csekély nézetem szerint azoknak megválasztása. Így volt az mindig gyakorlatban is, és az volt a zsinatnak is felfogása és intentiója legalább az én egyéni gondolkozásom, tapasztalatom és ítéletem szerint is.

Toth Sámuel.

A szatmári egyházmegye közgyűlése 1882. deczember 19-én.

Az új egyházalkotmány épülésén lázas tevékenységgel dolgoznak a szatmári ref. egyházmegye napszámosai. Még jóformán fel sem száradt a tiszántuli egyházkerületnek in membris et capite újjászervező kemény végzéséről a tinta, mikor az elnökségnek gyors intézkedés és eljárásra felhívó rendelete, már a szatmári egyházmegyei lekipásztoroknak kezében volt, minélfogva a beérkezett jelentések szerint a presbyteriumok csakhamar mind a 65 egyházban, deczember első felében ujonnan megalakultak s már 19-én az új presbyteriumok által választott képviselőkből ülhetett össze az egyházmegyei közgyűlés. A járhatlan rossz utak daczára is ott voltak a tisztviselők mindnyájan; igen szép számmal jelentek meg az egyes egyházközségek képviselői; — kézzel fogható bizonyítékát adván a gyűlés fontos tárgyai iránt való érdeklődésüknek.

A gyűlést egy szűkebb körű értekezlet előzte meg. — Ennek megtörténtével esperes ur buzgó imával megnyitotta a nyilvános ülést s kellően tájékozta a jelenvoltakat a teendőkkel szemben. Könnyebbség kedvéért a tiszántuli egyházkerület legközelebbi gyűlésének jegyzőkönyvéből kiadott „Utasítások“ czimű füzetke vétetett fel s annak fonalánál haladt a közgyűlés s határozott röviden a következőkben:

Az egyházmegyei tanácsbírák számát a jelenlegi 5—5 helyett 6—6-ra kívánja emeltetni, s ily értelemben terjeszt fel véleményt majdan az egyházkerületi közgyűlésre.

Az egyházkerületi közgyűlésre küldendő két képviselő megválasztása a tavaszi közgyűlésre halasztatott.

A lelkész- és tanítóképeségi vizsgákra, miután elnök-esperes egyházmegyénk részéről hivatalból rendszerint csakugyan ott van, a közgyűlés képviselőt nem

választ, illetőleg egyházmegyénk ezuttal e jogával élni nem kíván.

A törvénykönyv 118. §-a értelmében Gecző Gedeon t. becsi lakosnak, ki papi pályáját elhagyván, földmivelővé lett, lelkész oklevelét a közgyűlés érvénytelennek nyilvánítja.

Az egyházmegyei közgyűlés tanácskozási szabályainak elkészítésével megbizattak: a két elnök, Farkas Antal és Tabajdy Lajos urak.

Az egyházak osztályozására és lelkészek minősítésére vonatkozó tervezet elkészítésére, esperes ur elnöklete alatt egy hattagu bizottság küldetett ki, jelesül: Farkas A., Csepelyi Miklós, Gacsályi Lajos világi-, Ilyés István, Bartha Zsigmond, Szarka Boldizsár egyházi tanácsbíró urak. Ugyanők alkotandják az ideiglenes lelkészjelölő bizottságot is és pedig Farkas A., Bartha Zs., Szarka B. mint rendes-, a többiek hárman mint póttagok.

Az egyházi adókönyvecskék elkészítésére, a mi vidékünkön a lelkész fizetését képező különféle jövedelemforrások okosan leendő rovatolására, esperes ur elnöklete alatt Bartha Zs., Lengyel Sándor, Mártha József lelkész urak bizatnak meg, kiknek munkálatuk felett majd a jövő közgyűlés fog ítéletet mondani.

Miután a közgyűlés csupán az említett Utasítások nyomán haladt és intézkedett, s miután több oly dolgok lehetnek új törvénykönyvünkben, melyeket ez Utasítások nem érintenek vagy szándékosan az egyházmegyék belkörü intézkedéseivel hagyottak fen: Beczkes István t. bíró és Kalós Péter jegyző urakat megbizta: hogy a törvénykönyvet gondosan átlapozván, szedjék ki és nevezzék meg pontról pontra a még szükséges tudnivalókat s véleményes javaslatuk kíséretében terjesszék be a jövő gyűlésre.

Az egyházgondnoki és egyházi hivatal el nem vállalásáért fizetendő felmentési díj, egyházmegyénkben általánosan 40 és 20 o. é. frtban szabatik meg. — A négy városi egyházban 50 és 25 frt.

Néhány magán érdekű ügy elintézése után következett végül az elnökség lemondása. Meghatottan állt fel az ősz esperes. Önérzettel tekintett vissza 22 éves esperesi pályájára s most nyugodtan teszi le az eddigi bizalmat. Majd bucsuzni akart, „de nem tudott.“ — Szemei könybe borultak, szava elfogódott: úgy bucsuzott szeretett elnöktársától, „hü Dámon“-jától; a tisztikartól „az ő briareusi karjaitól“ — az egész egyházmegyei közönségtől. Meleg éljenzésekben tört ki a megilletődött hallgatóság.

Aztán a világi elnök nagys. Vályi János ur állt fel. Csak keveset szólt, de őszintén, szívből. Jutalmát, reményét a felzúgott éljenzésben megtalálhatta bizvást.

Többen szóltak — hálás elismeréssel, de mindegyik közt legderekabb volt Beczkes J. tanácsbíró ur felszólalása, ki azt mondta, hogy szép, megható volt ugyan az elnökség bucsubeszéde, de hát azért nem indította őt meg, mert tudja, hogy ismét találkozni fognak a zöld asztalnál.

Hisszük is, hogy a sas megifjodik.

Ezek után az elnökség újból megalkotására tétetett intézkedés, melynek lehető gyors megválasztását több érdekek kívánják. E végből még a gyűlésből felhívás intéztetett az egyes egyházközségek presbyteriumaihoz, hogy elnök-választó szavazataikat — kölcsönösen megfordítva — a

két lemondott elnökhöz még ez évben küldjék be, melyeknek felbontására és az eredmény kihirdetésére közgyűlésünk egy nyolcz tagu bizottságot nevezett ki 1883. január 2-ára Majtistra.

Az elnökség Vályi János ur indítványára, nem mi-ként eddig élethossziglan, hanem a tisztujítás alapján tiz évre fog megválasztatni.

Ezzel a közgyűlés szívélyes bucsuzások között felosz-lott s társas ebédre ült össze, hol az egyházmegyén kívül a közigazgatási Szatmármegye érdekében is sok üdvös felszó-lalások történtek.

Eadem mutata — resurgit !!

Szamospartii.

K ü l f ö l d.

A nagy-britanniai nagyobb felekezetek statisztikája.*

(Vége.)

Római katolikusoknak van Nagy-Britanniában 21 ér-sekük és püspökük, 2211 papjuk, 1436 templomuk és nyil-vános kápolnájuk, melyeken kívül a nemesek és gentlemá-nok házaiban vannak házi, magán kápolnák, hova a nagy közönség nem mehet be. Van Nagy-Britanniában 28 róm. katolikus peer és 48 baronet. — A római katoliku-sok összes számát itt (tehát Angliában és Skóciában) 2.000,000-ra teszik. Irlandban van 5 érsek, 26 püspök, 3186 pap és több mint 4.000.000 egyháztag.

Congregationalisták. Congregationalista lelkész van Angliában 1983, Walesben 499, Skóciában 122, Irlandban 25, a gyarmatokon 301 s más országokban 499 (ide számítva 353 benszültt rendes lelkészt is), a Csatorna-szigeteken 6, otthon és a gyarmatokon van 76 megyei és másféle egyesü-let (association) 3895 templommal, 1639 predikálói állomás-sal, 300 ezek közül missiói gyülekezet levén. A lelkészek és missionáriusok összes száma 3205. Vannak congregationa-lista uniók Skóciában, (101 templom) és Irlandban is (27 templom). A brit uralom alatt levő hivek száma 360,000 s a világon kerek számban 1.250,000 lélek tartozik e fele-kezethez.

Baptisták. Templomaik száma Nagy-Britanniában és Irlandban 3451, lelkészeik száma 1879, de a kik közül sokan világi foglalkozást üznek s körülbelül 400 lelképásztoruknak nincs állandó hivatala. Templomba járó egyháztagok száma 276,348, vasárnapi iskolába járó növendékek száma 399,317. Tiz kollégiumban van 27 tanítójuk és tanáruk. — Az egész világon van 58,500 baptista templom, 17,683 lelkész és 2.473,088 baptista egyháztag.

Methodisták. Wesley-féle methodista kör (circuit) van Nagy-Britanniában és Irlandban 847, lelkész és lelkész-jelölt 2136, helyi hitszónok 14,800, egyháztag 403,099, próba alatt vannak, hogy tagokká vétessenek föl 24,702-en, ká-polna és más predikáló hely van 6757, vasárnapi iskolai tanító 117,560, növendék 766,757. Külmissiói állomásokon van (ide értve a próba alatt levőket is) 56,914 egyháztag 431 lelkészszel és lelkészjelölttel.

*) Deczember 15-diki számunkban a 332-dik lap 14-ik sorá-ban 24,000 helyett 2,400-at, 15-dik sorában Todor helyett Sodort s a hol forint jó elő, helyette fontot olvass.

Uj methodista egyesület. (Methodist New-Connection). Van benne 11 kör, 674 lelkész, 1098 helyi hitszónok, 25,760 lelkész, 3857 próba alatt áll, 426 kápolna, 76,126 tanuló, kül-missiói állomásokon 6 térítő és 1203 tag.

Primitiv methodisták. Van 1138 utazó hitszónokuk, 578 körük, 4527 egyesületbeli kápolnájuk, 182,887 egyháztagjuk, 15,634 helyi predikátoruk, 4022 vasárnapi iskolájuk, 365,000 tanulóval, beértve a bel- és külföldi missiókat is.

Egyesült methodista szabad egyház 368 lelkészszel, 3236 helyi predikátorral, 65,137 egyháztaggal, 5468 jelölttel, 1242 kápolnával és 182,000 tanulóval.

Bibliai keresztyének 182 lelkészszel, 3236 helyi predi-kátorral és 31,000 egyháztaggal.

Kisebb vallásfelekezet van Nagy-Britanniában 165, melyek közt legnagyobbak a következők: **unitáriusok** 355 lelkészszel, 352 kápolnával és körülbelül 80 missiói állomás-sal; **a barátok társulata** 827 gyülekezéssel, 265 bejegyzett és 400 be nem jegyzett lelkészszel, 14,500 gyülekezetet rendesen látogató taggal, nem tag 4913 egyén; **a morva testvérek** fele-kezetének van 56 lelkésze, 38 gyülekezete, 5604 tagja, 6028 tanulója; **a swedenborgiánusok** 64 társulatának van 4587 tagja; **a mormonok** 82 templommal; **a zsidók** 90 zsinagógá-val rendelkeznek és 150 olvasóval. Nagy-Britanniában van 50,009 zsidó, főként Londonban és más nagy városokban. **A kálvinista methodistáknak** Walesben van 1269 kápolnájuk és predikáló helyiségük, 814 hitszónokuk, 3932 dékánjuk, 116,000 urvacsorával élő egyháztagjuk, 21,884 tanítójuk, 160,000 növendékük s a hivek összes száma 276,406.

Az angol nyelvet beszélő felekezetek tagjainak száma az egész világon következőleg áll: **episkopálisok** 18.000,000; **mindennemű methodisták** 16.000,000; **római katolikusok** 13.500,000; **mindennemű presbyterianusok** 10.250,000; **min-dennemű baptisták** 8.000,000; **congregationalisták** 6.000,000; **unitáriusok** 1.000,000; **kisebb vallásos felekezetek** 1.500,000; **felekezet nélküliek** 8.500,000. Összes szám 82.754,000.

A presbyteriánusok tehát az angol nyelvet beszélő népeknél számitlag nem állanak előtérben, mert megelőzik őket az ekiskopálisok, a methodisták és a római katoliku-sok, de ha hozzájuk adjuk az európai kontinens országaiban elszórva lakó reformátusok számát, hatalmas hadsereg fog előttünk állni.

— y — s.

Könyvbírálat.

Bibliai vallástan. A gymnasiumi I. és II. osztály szá-mára írta Kovácsy Sándor gymu. tanár. — Kiadja a sárospataki „irodalmi kör“ a főiskola költségén. Ára füzve 80 kr, füzetlen 73 kr.

Az a nagy változás, mely a tanítás elvi és módszertani részében a közelebbi két évtized alatt történt: szükségkép a tantervek megváltoztatására s az egyes tanágak czélsze-rűbb beosztására és csoportosítására sarkalta a tanügy vezetőit. Azonban, minthogy egy és más tekintetben az in-téző körök vezér egyéniségeinek meg volt a maguk sajátos felfogásuk: a tanterv tekintetében ma sincs teljes megállá-podás, folytonosan vajudó törekvésekkel állunk szemközt. Különösen felekezeti iskoláinknál, hol sok más dologgal

kell megküzdeni a tanterv módosításánál: nagy tér nyílik az egyéni felfogás érvényesítésére. Egy azonban elfogadott elvvé lett, s ez az, hogy gymnasiumainkban a nem rég elhanyagolt vallástanításra nagyobb gondot kell fordítani.

Nézetünk szerint a vallástudományi oktatásnak célja nem csak az, hogy a növendék magát a vallásra, egyházra és annak intézményeire vonatkozó tárgyak felett alaposan tájékozni képes legyen; hanem az is, hogy erkölcsisége és egész lelkülete aként idomittassék, a mint azt a keresztyén egyház életelvei kívánják, szóval a vallástudomány ne csak ismeretközlő, de szív és jellemképző is legyen, a gyermeket és ifjat oda képezze, hogy egész lélekvilágát a vallásosság hassa át. Ha így tanítjuk a gyermeket hinni és cselekedni: akkor annak lélekboldogító hitét, meggyőződését soha sem fogják megingatni a kor vallást romboló iránya és a tévtanok.

Nem czélom bírálni s meghatározni azt, hogy e czélnek mennyire felelnek meg a gymnasiumainkban eddig használt hitoktató könyvek, hanem annyit kimondani kötelességem, hogy Kovácsy S. „Bibliai vallástan“-a szépen írott és jó könyv, minden általam ismert vallásoktató könyvknél czélszerűbb, mint a mely egyedül a bibliára támaszkodva jobban bevezeti a gyermeket a vallás igazságaiba.

A bevezetésben a szerző a létezett és létező vallások rövid ismertetését adja, majd az első részben, a mit „történelmi előzmények“-nek nevez, a mózesi vagy ó-szövetségi vallást ismerteti. — A népiskolákban a gyermek által már ismert bibliai történeteket itt magasabb szempontból magyarázza. Mindjárt az 5. §. Mózes gyönyörű életrajza, megkapó színekkel festve, hogy minden ecsetvonás egy vallásos erkölcsi igazságot ad a gyermek lelkének, „minden esetben Isten megmentő és gyámolító kegyelmére mutat, a ki a maga hatalmát az erőtlenségben dicsóítja meg“ (7-dik lap). Minden lapon ugyanannyi vallásos gondolattal, érzeménnyel, mint a mennyi ismerettel gazdagítja a gyermek lelkét.

Csak miután megismertette az ó-szövetségi vallást, az ó-szövetségi társadalmat, mindenütt a történelmi fejlődés láncolatán, — és Keresztelő Jánost, mint a Jézus tudományának előkészítőjét, mint az alázatosság és igazságszeretet példányképét: következetesen akkor tér át a könyvnek főtárgyára, a Jézus életének és tudományának ismertetésére.

Helyesnek találom, hogy a próféták nemesebb és tisztultabb felfogását a Mózesének fölébe helyezi, s külön §-ban ismerteti azok vallásos gondolatait, s vallás-erkölcsi és társadalmi munkálkodásukat. — Óhajtottam volna a próféták szép és tanuságos jellemzésénél ott találni a próféták ama nagy hazafias erényét is, hogy a nemzetet jó és balsorsában nem hagyták el, a népet elkisérték a rabság szomorú földére, ott is élesztették annak honszerelmét, Istenben való bizodalját.

A könyv II. fejezete tárgyalja Jézus életét és működését. Oly bensőséggel, vallásos ihlettel, oly megragadóan tünteti fel őt, mint a vallás-erkölcsi élet szent eszményképét, s e közben annyi erkölcsi igazságot, józan vallásos elvet törekszik a gyermek lelkébe átültetni, hogy magunk érezzük, hogy a gyermek nem csak érdeklődik a Jézus által hirdetett vallásos és erkölcsi igazságok iránt, de azokat megszeretvén, életelveivé is teszi.

Jézus életét mindenütt érdekes és tartalmas jegyzetekkel követi, hogy azok a tanítónak magyarázati vezérfonalul szolgáljanak, s a jegyzet végén mindenütt a fenséges élet ama mozzanatának megfelelő „zsoltár“ vagy „dicséret“ van csatolva. Nem képzelek szebb vallástanítást, mintha ama tárgyhoz szóló jegyzetek szerinti magyarázat után, a tanító a gyermekekkel az eseményhez találó éneket énekelje a gyermekekkel együtt. Ez már igazán hat a szívre, s mélyen beoltja a gyermek szívébe a vallásosságot. Ha e nem kivihető, akkor ez énekek szép szabatos felolvasása is bizonyosan fokozni fogja az előadás és magyarázat hatását.

Jézus életének elbeszélésénél a hatás fokozására, nagyon helyesen, a szerző kellő tapintattal még a költészetet is segítségül hívja. Így a betlehemi vérfürdőt Arany János „Rachel siralmá“-val örökíti meg a gyermek lelkében, s az „ujév“ jelentőségének egyszerű, de szívreható ismertetését Székács szép ujévi fohászával végezi. A Judásról való költői felfogást azonban szeretném egy közelebbi kiadásból kihagyni. Bármily szép és vonzó rajzzal az árulás bűnét szépíteni nem szabad.

Szép és helyes a Jézusnak megkísértetéséről szóló magyarázat. „Az a pusztaság, hova Jézust a lélek vitte, a csendes magába szállás, a lelki önmagába térés volt, nem valamely elhagyott vidék vagy pusztaság, hol talán böjtölnie kellett volna.“ A szerző e nézetével nem értünk egyet; nincs okunk, a miért kétségbe kellene vonnunk, hogy Jézus valóban elvonult a magányba, hogy zavartalanul készüljön hivatása betöltésére, a mint tették fellépésük előtt a többi vallásalapítók, mint Mózes, Mohamed, sőt Konfucse és Zoroaster is.

A szerző legtöbb tért szentel művében a gyönyörű „hegyi beszéd“-nek s azt mindenütt jegyzetekkel kíséri. E magyarázatok képezik a mű legbecsesebb részét. Világos érthető, észszerű és mégis a szív vallásos érzületét táplálja mindenik. Igyekezett a könyv írója a tárgyat vonzóvá és széppé tenni, úgy gondolkodván, hogy e könyv ne csak a két tanév alatti időre szorítkozzék, hanem hogy a növendék megkedvelvén a benne foglalt dolgokat, tartsa meg azt továbbra is s legyen lelki tápláléka a későbbi időkben is.

Természetes, hogy e czélt elérni nehéz feladat volt. Nem volt szabad megmaradni a régi száraz előadási modor mellett, hanem a tárgy szeretetéből folyó melegséggel magasabb körbe kellett emelkedni, de úgy, hogy kellő magyarázat által növendékeit a maga gondolatvilágába bevezesse s rájuk nézve a vallásos igazságokat gyümölcsözőkké tegye. Ez eredmény nagyban a könyvet használó tanító előadásától s magyarázásától függ. E módszerrel czélt lehet érni, csak hogy a tanítónak nem szabad elfeledni, hogy a jegyzetek nem egyszerű leolvasás végett vannak mellékelve, hanem hogy vezérfonalul szolgáljanak arra a célra, hogy a vallásos igazságok úgy tárgyalassanak, hogy a gyermek ne csak megértse azokat, hanem azok mély gyökeret is verjenek a gyermek lelkébe. A bíráló kísérletet tett a népiskolában, megtartván vezérfonalul a jegyzetek eszméit, azokat egyszerűbb alakban az ő felfogásukhoz alkalmazva adta elő, s nem volt egy is, a ki nem áhitattal hallgatta s meg nem értette, sőt saját beszédmódján előadni képes nem lett volna.

Van még a könyvnek egy jó és szép oldala s ez az, hogy a növendéket gondolkozásra s ítéletre szoktatja. —

Midőn a szerző végig megy a „hegyi beszéd“-en, a „példázatok“-ra tér át s azokat is szebbnél szebb magyarázatokkal követi. Ezután ismét Jézus életrajzát folytatja s végzi be, kiemelve abban minden fenséges vonást, oly szépen, oly meghatóan, hogy lelkünk önkénytelenül még akkor is az imádás szent érzetével borulna le „a legnagyobb“ előtt, ha azt pusztán embernek vallanók is. Azok a szép gondolatok a Jézus tanításáról és életéről, melyek közvetlen közelünk-ből a mindennapi élet lépten nyomon előforduló eseteit ölelik fel; meggyőzik a gyermeket arról, hogy Jézus elvei valóban életképesek, szebbek, jobbak a farizeusok s minden más bölcsék tudományánál, s így azokat nem csak követni kell, hanem lehet is. A könyv jól használva az igazság erejével teszi a gyermek meggyőződésévé azt, hogy Jézus tudománya vigasztalás a szenvedőnek, s erő és bátorság annak, a kit a sors és emberek üldöznek. S míg így meggyőződést kelt a fogékony lélekben: a vallásos költészet lágy ölén ringatja s pihenteti meg a meghatott kebelt, hogy így a vallás legyen az egész lélek életnyilatkozata, az érzelem, értelem és akarat öszhangzó működése.

Az egész mű bibliai szellemű, nem áll szolgálatába egyik vagy másik theologiai iránynak. — Gyermekéknél a felekezeti váltanok tanítására nincs is szükség. Itt a vallásos kedély megteremtése, — az egyetemes keresztyénség elveinek megismertetése a cél s erre e könyv alkalmas, s mint ilyent ajánljuk középtanodáinkba vallástani kézi könyvül az I. és II. osztály számára.

Használhatják e könyvet néptanítóink magyarázataikhoz vezérfonalul. Az eszmék és események tudományos felfogása, az egészen előmlő vallásos ihlet, a megkapó gondolatokkal gazdag irány, a magyarázatokat méltókká teszi arra, hogy mint vallásos olvasó könyvet, melynek legnagyobb híjával vagyunk, lelkésztársaim és a családok figyelmébe ajánljam.

Zombori Gedő,
ref. lelkész.

Szives ajánlat az atyákhoz!

Szokássá lett karácson- és ujévi ajándékokat adni szeretteinknek, s a szerető szív rendesen igen jól eltalálja, ki minek örül, van is elég tárgy, miket elszámolni felesleges, mik önként kínálkoznak mintegy — a sz. ünnepi alkalmakra. Nőinknek ott van Tompa „Olaj ág“-a, Révész, Dobos, Fördös, Szász lélekemelő elmélkedő imakönyveik. — Fiainknak ott van a „Jellem“, „Takarékosság“, K. Tóth K. velős átdolgozásában; — ámde serdülő leányainknak mit adjunk? csecse-beccsét képmellékletekkel, ajánlva ajánlott divat lapot? stb. — Adjatok atyák ezeknek Tóth Pál „Gyöngyvirágok“ című elmélkedéseit, ép ezek számára iratott, s több lap véleménye szerint a cél el is van vele érve!

A könyv Miskolczon, Ferenczi Bernát-nál diszkötésben 2 frtért kapható.

Egy atya.

Különfélék.

Kormányrendelet. A vallás- és közoktatási magyar kir. miniszter folyó évi deczember 10-én 38,245. szám alatt kelt leiratában tudatja az egyházi főhatóságokkal, hogy a honvédség tetteles állománya havi díjjas és legénységi egyénei, csak illető előjáró honvédhatóságuk engedélyével nőülhetnek; tehát ezen szabályzat értelmében utasítatnak a lelkipásztorok az eljárásra.

Ünnepkövetség a debreczeni főiskolában. A karácsoni ünnepekre 151 ünnepi követ bocsáttatott ki; kik közül 122 hittanszaki tanuló; 27 joghallgató és 2 a gymnasium 8-dik osztályából, 14 egyház ezen ünnepre nem kívánt legátust.

A „Catholic Presbyterian“ f. évi deczemberi számában érdekes levél jelent meg Balogh Ferencz hittanártól főleg a magyar ref. egyház ügyeiről. Ismerteti legelőbb is a közelebb tartott országos zsinat lefolyását, magyarázva ott, hol a mi saját viszonyainkat nem ismerő külföldi, egy-egy meszsi világ fia, magyarázatot kívánhat. Főlemlit levele további folyamában két szomorú eseményt, nevezetesen, hogy a politikai izgatás veszélylyel fenyegeti sok egyházunk békéjét és virágzását s felhozza erre például a debreczeni esetet, hol három évvel ezelőtt a presbyterium alakulásakor, politikai irány vezette a választókat s a művelt, intelligens osztály kisebbségben maradt. Ugyancsak politikai hitvallásra tekintettel választották meg ez év szeptember havában két új lelkészüket is. A másik szomorú esemény Nagy Gusztáv sárospataki hittanár föllépése, ki nyíltan tagadja Krisztusnak valódi és testi feltámadását és menybemenetelét. Megemlíti, hogy a „Presbyteri Alliance“ eszméje lassan terjed Magyarországon, s félni lehet, hogy az 1884-diki gyűlésen a magyar református egyház nem lesz képviselve. Elmondja, hogy a magyarországi reformált theologiai intézetek között legtöbb növendéke van a debreczeninek, jelenleg 150. Foglalkozik végre a lutheránusok egyetemes gyűlésével s a magyar római katolikus püspökök ismert konferenciájával.

Örvendünk, hogy van közöttünk ember, ki távol rokonnak hirt ad néha felőlünk s olvasnak rólunk a világ legtávolabb eső részeiben is. S örülünk, hogy ez olyan kitünően szerkesztett folyóiratban történik, minő a „Catholic Presbyterian“, Midőn azt, minden felszólítás nélkül, melegen ajánljuk angolul értő olvasóink figyelmébe, azt hisszük, hogy jó ügynek teszünk vele megérdemelt szolgálatot. (Cs. L.)

Megjelent a **Magyar protestáns egyházi és iskolai figyelő** folyó évi utolsó füzeté. — Tartalma: Ünnepi beszéd. Fordította Láng Adolf, melyet Dr. Gerok 1882. szeptember 15-én Lützenben a Gusztáv-Adolf-féle emlék előtt mondott. Igazgatói jelentés a mármaros-szigeti lyceum állásáról a lefolytatott tanévben. Szilágyi Istvántól. Lelkészi értekezletek Lévay Lajostól, átvéve a Prot. egyházi és iskolai lapból. Belmissio: Valami az iszákosságról. Nagy Imrétől. Külmissio szintén Nagy Imrétől. A régiek: a kassai nagy templom történetéhez. Közli Szilágyi Sándor. Külföld. Külföldi könyvészet. Thomay Józseftől. Belföld. Könyv és lapszemle. Nyilatkozat Czelder Mártontól a Krisztus feltámadása kérdésében a sárospataki lapok szerkesztőségéhez. Az elhunyt hitrokonok megnevezése. — A mindenesetre nagy hézagot pótló folyóiratot ajánljuk lelkipásztor társaink figyelmébe! Ötödik év-

folyamat kezd meg e folyóirat. Szerkeszti és kiadja Czelder Márton; félévre a folytatás feltétele alatt 2 frt, egész évre 4 frt az előfizetési díj.

Csalánlevelek. Elbeszélések, képek, rajzok, apróságok az életből. Irta Kálmán Dezső. Ára 1 frt. Nagyon méltó a pártolásra.

Az angol püspöki egyháznak gyásza van. Deczember elején halt meg primása, a kantenburgi érsek Dr. Tait, ki mint skót születésű egyén, talán első nyerte el honfitársai között az anglikán egyházban e legmagasabb állást. — Ha időnk s terünk engedi, visszatérünk még e nevezetes férfi nevéhez és emlékéhez.

Gyászhir. Váli Ferencz pápai ref. tanár meghalt; a haláláról kiadott családi gyászjelentés következő:

Váli Ferenczné született ásvai Jókai Eszter és leánya özv. Peti Józsefné született Váli Mari, a rokonok nevében is mély fájdalommal jelentik szeretett férjének, illetőleg kedves jó apjának Váli Ferencz pápai ref. főiskolai tanárnak s tanítóképezdei igazgatónak, folyó évi deczember hó 13-án esti 9 órakor, életének 73-dik, boldog házasságának 44-dik, tanárkodásának 50-dik évében, 13 napi szenvedés után, agyszélhűdés következtében történt gyászos elhunytát. A boldogultnak földi maradványai folyó hó 16-án délelőtt 10 órakor fognak a pápai alsó városi sírkertben örök nyugalomra letéetni. — Pápán, 1882-dik év deczember hó 14-én. — Áldás és béke hamvaira!

A főiskolai tanárok gyászjelentése pedig a következő:

A dunántuli ev. reform. egyházkerület pápai főiskolájának tanárai mély fájdalommal jelentik, hogy szeretve tisztelt kartársuk Váli Ferencz főiskolai tanár, tanító képző intézeti igazgató, a pápai ref. egyház előjárója, Pápa városi képviselő, a városi iskolaszék tagja és volt elnöke, életének 73-dik, tanárkodásának 50-dik évében folyó hó 13-án esti 9 órakor jobb létre szenderült. — A megboldogultnak földi maradványai folyó hó 16-án délelőtti 10 órakor fognak a reform. egyház szertartása szerint az alsó-városi sírkertben örök nyugalomra letéetni. — Kelt Pápán, 1882. deczember 14-én. — Áldás és béke hamvaira!

Ujabb gyász: Szabó Sámuel kolozsvári gymn. tanártársunkat nagy csapás érte, szeretett nője született Nagy Katalin életének 38-dik, boldog házasságának 17-dik évében öt napig tartott rohamos tüdőlob következtében, folyó hó 14-én déli 12 órakor megszűnt élni. A boldogult derék nő: az erdélyi ref. egyházkerület nagyérdemű püspökének Nagy Péter urnak volt egyetlen leánya. A bus férjnek s 8 nevetlen árvájának, a csapással sujtott édes atyának, illetőleg nagyatyának méltó fájdalomában mi is osztozunk. A családi gyászjelentés így jellemzi a korán elhunyt jó édes anyát:

Egyszerű volt, mint a természet; nemes, mint a tiszta szív; áldást adó, mint a nap; ártatlan, mint egy gyermek; gondos, körültekintő, mint egy bölcs; önfeláldozó, mint az anyai szeretet; imé! ezek összesen tették életét, melyet egészen azoknak áldozott, kiket nagyon szeretett, mert

övei valának és kik őt nagyon szerették, mert övék vala. Csillag volt, lehullott! És egy boldog, szép családnak egeborult setét gyászba, melynek egyetlen világító sugara — a hit; enyhülete a fájó könyhullatás azért, kit eléggé megsiratniok soha sem lehet.

Tartalom: Előfizetési felhívás a Debreczeni Protestáns Lap 3-dik évfolyamára. — Karácson ünnepén. Tóth Sámuel. — Konventi tagok választásának kérdéséhez. Tóth Sámuel. — A szatmári egyházmegye közgyűlése 1882. deczember 19-én. Szamospart. — Külföld: A nagy-britanniai nagyobb felekezetek statisztikája. (Vége.) —y —s. — Könyvbírálat. Zombori Gedő, ref. lelkész. — Szives ajánlat az atyákhoz! Egy atya. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: Tóth Sámuel. Szerkesztő társak: Békési Gyula, Géresi Kálmán.

Vallásos iratok.

- 1) **Bibliai kézikönyv.** Kalauzul a Szent-írás tanulmányozásához. Készítette Dr. Angus József, a Royal Asiatic Society tagja. Lelkészek és theológiát tanulók számára. Angolból fordítva 46 iv, földabroszokkal; vászonba kötve 3 frt 80 kr.
- 2) **A zarándok utja.** (Képekkel). Egész vászonba, címmel, 25 iv kötve . . . . . 80 „
Ugyanaz fél vászonba kötve . . . . . 70 „
- 3) **Bibliai földrajz.** (Képekkel.) Palestina földabroszával 23¹/₄ iv kötve . . . . . 70 „
Ugyanaz finom kötésben . . . . . 90 „
- 4) **Bibliai régiségek.** (Képekkel.) Palestina földabroszával, 23 iv kötve . . . . . 70 „
Ugyanaz finom kötésben . . . . . 90 „
- 5) **Hajnalpir.** (Képekkel.) Egész vászonba kötve . . . . . 70 „
Ugyanaz közönséges kötésben . . . . . 40 „
- 6) **Napfelkölte.** (Képekkel.) Egész vászonba kötve . . . . . 70 „
Ugyanaz közönséges kötésben . . . . . 40 „
- 7) **Dr. Saphir: Krisztus és az Irás.** 11 iv kötve 60 „
- 11) **A vallástisztítás első bajnokai Magyarországon.** (Képekkel.) 10¹/₂ iv kötve . . . 30 „
Ugyanaz finom kötésben . . . . . 50 „
- 20) **Az örök élet utja.** 9 iv kötve . . . . . 10 „
Megrendelések intézendők König R. lelkészhez Budapesten, Váci-ut, 76. szám alatt, honnan minden küldemény utánvétel mellett bérmentve szállítatik. 1—4